

DENIS DE ROUGEMONT

ternativa catalana dins una Europa ecològica (Blume), amb pròleg de Joan Oliver, un treball que suscità poc debat, si no era per titllar-lo d'utòpic, posat com estava el món polític esquerrà en la crítica sistemàtica del pujolisme, on no es pensava, tampoc, en l'Europa ecològica, sinó més aviat en el mercadeig en què s'ha convertit l'espai europeu.

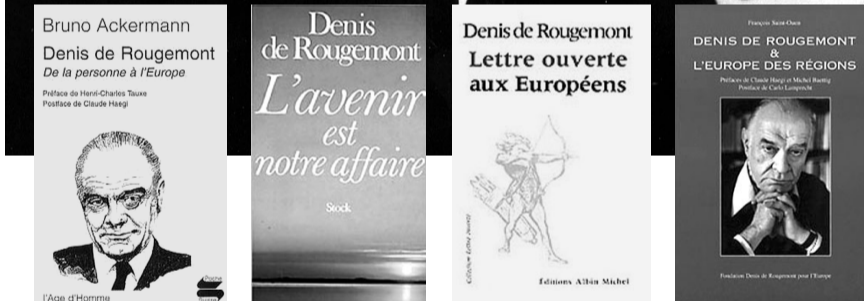
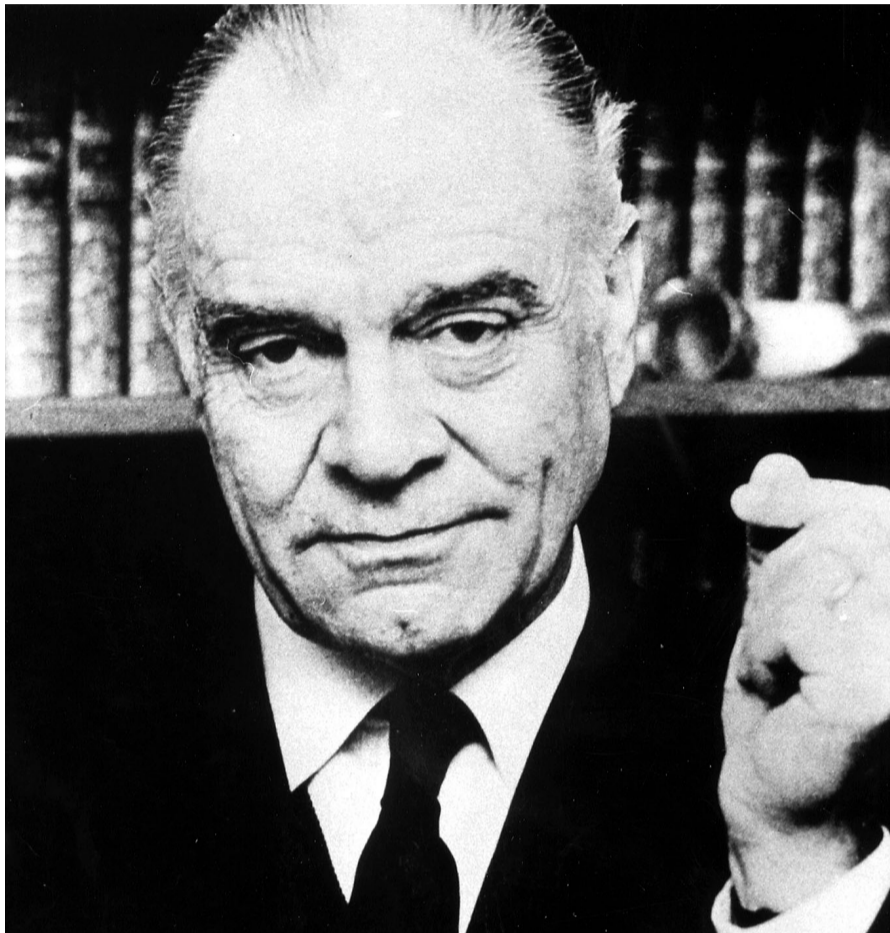
La meua coneixença personal amb De Rougemont m'arribà el setembre de 1980 quan, amb Vilanova, vaig assistir a Kassel (RFA) a un dels Col·loquis d'Ecoropa, on vaig trobar-me la «crema» del pensament ecologista europeu: Illich, Georgescu, Kressmann, Goldsmith..., i De Rougemont, naturalment. Em va parlar de la defensa de les petites comunitats, de què era un apassionat, de l'Europa federada a base dels pobles i no dels Estats i de la seva proposta d'un Senat europeu de regions.

Parlant de l'ecoregionalisme em va dir: «Quan parlo de regions, polítiques o culturals, parlo d'una qüestió de dimensions, perquè l'home no pot esdevenir ciutadà si les dimensions l'ultrapassen. El principal és la llibertat i no la potència. Però per ser lliure cal ser responsable, i per ser-ho cal viure en petites comunitats. És l'objectiu petit el que és essencial. Això ja ho digué molt bé Schumacher en el seu llibre *Small is beautiful* («El petit és bonic»). Cal entendre que no hi ha comunitat si les dimensions urbanes i tecnològiques són massa grans; és per això que estic per les petites comunitats autònomes, responsables d'elles mateixes. Ara, però, com que s'ha anat massa enllà en la grandària de les dimensions, hi ha noves necessitats que no poden ser satisfetes més que a gran escala. Vinc a dir que els problemes ecològics i de tota mena que comporta aquest model de macrociutats, autopistes, gegantins centres energètics, pol·lució de rius i mars, no poden ser resolts per l'Estat-Nació centralista i opressor de les comunitats, sinó a partir d'una federació continental europea, sostinguda per les comunitats regionals».

EL DRAMA DE L'ESTAT-NACIÓ

Tot seguit em desxifrà les característiques de l'Estat-Nació: «Ha nascut de la voluntat d'uniformitzar les persones, de trencar llurs diferències ètniques i culturals, i de regular i obligar, en comptes d'estimular i convèncer. L'Estat-Nació és massa gran per a les petites coses (problemes regionals) i massa petit per a les grans (problemes continentals). En aquest sentit, per exemple, el riu Rin porta a la mar del Nord 60 milions de tones de residus per dia, que procedeixen de Suïssa, França, Alemanya i Holanda, països que contaminen sobirament. El mateix passa quan es tracta dels mars i oceans amenaçats, els canvis climàtics i el pillatge dels recursos no renovables. Tot Estat-Nació, per ser com és, s'oposa a allò que l'ultrapassa tant per dalt com per baix i és, per tant, l'obstacle comú a les solucions ecològiques i regionals».

Li vaig dir que fins aleshores ningú no m'ho havia explicat millor i, amb el convenciment que havia guanyat un nou adepte a la causa ecoregional, va continuar: «Cal una autoritat, per damunt dels

Estats-Nació, que digui el que cal fer. L'ideal federalista que jo defenso coincideix amb el d'un senador dels EUA, David Moynihan, que diu: "No confieu mai a la comunitat més gran el que la més petita pot fer millor, és a dir, no confieu a la regió el que pot fer la municipalitat i no confieu a aquesta el que pot fer la família". Això vol dir que cal fer coincidir la talla de la comunitat amb els problemes a resoldre. En la qüestió nuclear, la cosa és clara: l'Estat, és a dir, París, disposa instal·lar les centrals lluny del centre polític i financer, als territoris fronterers amb Bèlgica, Alemanya, Suïssa i Espanya o al costat de l'Atlàntic, a Bretanya, quan totes aquestes regions no tenen necessitat de més energia; és París qui en té.»

Vaig confirmar-li que això també ho entenia i, per demostrar-ho, vaig dir-li, com ell ja sabia perfectament, que a Catalunya, els artefactes nuclears també s'han col·locat lluny de les grans capitals. «Aquesta situació –va afegir– és la causa de les crisis que estem patint, però també és el revulsiu de la defensa regional, com s'ha vist a Larzac i a tants altres indrets. No sóc partidari de la violència, però malauradament, com més centralista sigui França, més violència hi haurà. En aquesta qüestió de la defensa regional, hi ha un cas que m'emocionà molt, i va ser a Plogoff (Bretanya francesa), el 1979, on els seus habi-

mesurada, pot novament sentir-se responsable i acceptar-se accedint al poder no sobre els altres sinó sobre ell mateix... Voilà!»

LA MORT I L'HOMENATGE DE CATALUNYA

La segona i darrera vegada que el vaig veure –el desembre d'aquell 1980– va ser a Ginebra, a la cèlebre Vil·la Moynier, al 122 de la rue Lausanne, des d'on dirigia, a partir de 1950, el Centre Europeu de la Cultura, amb el seu butlletí, convertit a partir de 1978 en la revista *Cadmos*, de pensament europeista, que cada tres mesos rebia gràcies a la seva generositat.

El dia que, des de l'Avui, vaig assabentar-me de la seva mort, el 6 de desembre de 1985, va agafar-me com una tremolor pel record de la seva gran personalitat, i se'm va fer present una frase lapidària que em va dir en el nostre encontre de Kassel: «*Il n'y a plus de peuple*» («Ja no queda poble»). Llavors vaig comprendre el drama d'aquella sentència, que va ser el drama de la seva vida: anar veient com les gegantines estructures polítiques i econòmiques es menjaven l'espai, el temps i els sistemes de treball per on el poble circulava, encara amb una mica d'autonomia i de sentit de la solidaritat.

Llavors que, des de l'URSS, es parlava d'Andrej Sakharov com el «dissident de l'Est», vaig dir que Denis de Rougemont era el «dissident de l'Oest», l'home que, des de l'interior, havia desafiat l'arrogant arquitectura política, industrial i econòmica d'aquesta Europa cada cop més en mans d'èlits allunyades del pensament i l'acció genuïnes que havia llaurat aquest home del cantó de Neuchâtel.

Deu anys més tard, el desembre de 1995, Barcelona va homenatjar com s'esqueia Denis de Rougemont coincidint amb l'aniversari de la seva mort. Santiago Vilanova va organitzar un ampli Col·loqui Internacional («Regionalisme, Federalismes, Ecologisme»), en honor a l'il·lustre desaparegut, amb participació d'autoritats de tota mena i conferències inaugurals i de cloenda dels aleshores president català, Jordi Pujol, i alcalde barceloní, Pasqual Maragall. Els convocats van signar l'anomenada Crida de Barcelona, un nou clam per una «Europa democràtica, regional, federal i ecològica». Per a alguns signataris –que de tot hi ha en la vinya del senyor– era un paper més; per a la gran majoria va significar rubricar la continuïtat amb el pensament i l'acció del «vuitè savi de Grècia», com l'anomenava un dels seus primers deixebles catalans, l'advocat, periodista, poeta i narrador palamosí Josep-miquel Servià, que el va tenir de mestre en un curs sobre dret comparat i federalisme, a finals dels anys seixanta, a Niça.

Quina ironia l'any de la seva mort, el 1985: a punt d'entrar a l'Europa dels Estats, perdíem el pare de l'Europa dels Pobles. Però el seu missatge és ben viu i continua, entre molts, a la Fundació Denis de Rougemont per Europa (www.fondationderougemont.org), a la Ginebra de Rousseau que tant va estimar.

«No sóc partidari de la violència, però malauradament, com més centralista sigui França més violència hi haurà.»

tants i els de les rodalies van comprar el terreny on EDF volia fer-hi una nuclear. Hi van fer portar xais de la regió de Larzac i van organitzar un gran espai de convivència i supervivència a l'entrada del qual, el dia de la inauguració –amb vint mil persones–, hi havia aquest rètol: *L'avenir est notre affaire*, el títol del meu últim llibre.»

En efecte, aquell llibre va ser fonamental per desvetllar la consciència popular de les perifèries estatals, agredides per la tirania econòmica dels centres. A Catalunya va passar si fa no fa el mateix. «Les meves esperances en el futur europeu es basen –m'acabà dient– en unes regions per a l'Europa federada, una Europa federada per al món, i tot en benefici de la persona, perquè tot el problema polític d'Europa es redueix a veure com l'ésser humà, en aquesta societat tecnicoindustrial des-